

Päihdehoidossa alaikäisenä olleilla suuri riski kuolla nuorena

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tuoreen tutkimuksen mukaan koulukotiin sijoitetuilla nuorilla on moninkertainen riski kuolla varhaisaikuisuudessa verrattuna ikätovereihinsa. A-klinikkasäätiön rekisteritutkimuksen mukaan myös alaikäisenä päihdehoidossa olleilla on suuri riski kuolla nuorena.

Rekisterien avulla on mahdollista saada pitkällä aikavälillä anonyymia tietoa siitä, mitä on tapahtunut tietyn palvelun asiakaskunnalle. Vuosia kestävien seurantatutkimusten kohdalla on oltava varovainen vedettäessä syy- ja seuraussuhteita. Esimerkiksi päihdehoidon asiakkaat saavat usein myös monenlaista muuta tukea, joten rekisterit eivät anna palautetta minkään yksittäisen toiminnon vaikuttavuudesta. Seurantatiedon avulla on kuitenkin mahdollista saada yleiskäsitystä tietyistä ilmiöistä ja riskeistä.

A-klinikkasäätiön rekisteritutkimusaineisto RIPE sisältää 787 lasta ja nuorta, jotka ovat olleet alaikäisinä A-klinikkasäätiön palveluiden piirissä ja joista on seurantatietoa nuorina aikuisina. Alaikäisenä päihdehoidossa oli ollut 277 nuorta, jotka olivat syntyneet vuosina 1973–1992. Tutkimuksen kohteena oli kaksi helsinkiläistä avohoitoklinikkaa. Mukana ei ollut yhtään nuorisoasemaa.

Lisäksi vanhempien mukana laitosjaksolla oli ollut 510 lasta, jotka olivat syntyneet vuosina 1975–1991. Vanhempien mukana hoidossa olleista 48 prosenttia ja itse alaikäisenä hoidossa olleista 29 prosenttia oli tyttöjä.

Alaikäisenä päihdehoidossa olleista kuollut joka kymmenes

Alaikäisenä hoidossa olleista oli vuoden 2013 loppuun mennessä kuollut lähes joka kymmenes (9,7 %) ja vanhempien mukana hoidossa olleista joka viideskymmenes (2,0 %). Kuolleiden osuudessa ei ollut tyttöjen ja poikien välillä tilastollisesti merkitsevää eroa kummassakaan ryhmässä. Seurantajakson lopussa nuorimmat olivat 21-vuotiaita ja vanhimmat 40-vuotiaita.

Vertaileminen samanikäisiin ei ole yksinkertaista, mutta Tilastokeskuksen nettisivuilta löytyy joitakin tietoja. Vuonna 2007 oli 30 vuoden ikään mennessä kuollut miehistä alle kaksi prosenttia (1,9 %) ja naisista alle prosentti (0,9 %). Vuosina 1973–1992 syntyneille miehille eliniän odote on 67–72 vuotta ja naisille 75–79 vuotta.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella toteutetussa rekisteritutkimuksessa (Manninen ym. 2015) on monia vastaavuuksia RIPE-aineistoon, joten näiden kahden tutkimuksen tuloksia verrattiin toisiinsa (taulukko). Vertailusta saa suuntaa antavaa tietoa vuosina 1973–1992 syntyneistä nuorista. Alaikäisenä päihdehoidossa olleiden poikien ja tyttöjen kuolleisuus ei poikennut tilastollisesti merkitsevästi koulukotiin sijoitettujen lasten kuolleisuudesta, mutta ero vertailuryhmään –

eli perusväestöön – oli merkittävä sekä tytöillä että pojilla.

Vanhempien mukana päihdehoidossa olleiden poikien kuolleisuus vastasi Mannisen ym. tutkimuksen perusväestön kuolleisuutta. He olivat kuitenkin kuolleet harvemmin nuorena kuin koulukodissa olleet tai alaikäisenä päihdehoidossa olleet pojat.

Tyttöjen kohdalla tulos ei ollut yhtä yksiselitteinen. Vanhempien mukana hoidossa olleet tytöt olivat kuolleet hieman harvemmin nuorena kuin alaikäisenä päihdehoidossa olleet, mutta koulukodissa olleisiin tyttöihin verrattuna ero ei ollut tilastollisesti merkitsevä. Vanhempien mukana olleet tytöt olivat kuolleet hieman useammin nuorena kuin Mannisen ym. tutkimuksessa perusväestöön kuuluneet. Tarvittaisiin muutama vuosi lisää seurantaa, jotta olisi mahdollista tehdä johtopäätöksiä siitä, onko päihdehoidossa vanhempien mukana olleilla tytöillä kohonnut kuolleisuusriski vai ei.

Kuolemat ennenaikaisia

Omassa hoidossa ja vanhempien mukana hoidossa olleiden välillä ei ollut eroa siinä, missä iässä kuolemat olivat tapahtuneet. Naisista viisi oli kuollut alle 20-vuotiaana ja toiset viisi 25–32-vuotiaana. Miehillä kuolemat jakautuivat tasaisesti 18 ja 37 vuoden välille. Jos seuranta-aika olisi jatkunut kaikilla tutkittavilla 40 vuoteen, olisi yli 21-vuotiaana kuolleiden määrä todennäköisesti ollut suurempi.

Vanhempien mukana hoidossa olleilla lapsilla vain yhdellä kymmenestä kuolinsyy oli sairaus. Kaksi naista

Päihdepalveluissa ala-ikäisenä olleiden kuolleisuus verrattuna Mannisen ym. (2015) koulukotiin sijoitettuja lapsia koskeneen tutkimuksen tuloksiin.					
		RIPE-aineisto		Manninen ym. 2015	
		Alaikäisenä hoidossa	Mukana hoidossa	Koulukoti	Vertailuryhmä
Miehet	n	196	265	594	2891
	kuolleiden määrä	21	6	49	35
	kuolleiden osuus	10,7 %	2,3 %	8,2 %	1,2 %
Naiset	n	81	246	291	1425
	kuolleiden määrä	6	4	10	7
	kuolleiden osuus	7,4 %	1,6 %	3,4 %	0,5 %

kuoli tulipalossa, yksi yliannokseen ja yksi tapon uhrina. Neljä miestä kuoli onnettomuuksissa. Kolmella kuudesta miehestä ja kolmella neljästä naisesta oli kuolinsyiden joukossa maininta päihteistä. Kuolemista yksi on vahvistettu itsemurhaksi.

Alaikäisenä päihdehoidossa olleista kuudesta naisesta kolmen kuolema on vahvistettu itsemurhaksi ja toiset kolme liittyivät päihteisiin. Miehistä kymmenen oli kuollut myrkytykseen ja vahvistettuja itsemurhia oli kolme. Huumeista oli merkintä kuolinsyiden joukossa kymmenellä miehellä, mutta alkoholistia ei yhdelläkään. Menehtyneistä 21 miehestä ainoastaan yhdellä ei ollut yhtään edellä mainituista merkinnöistä.

Riski syrjäytyä on suuri

On merkittävä tulos, että vanhempien mukana päihdehoidossa olleiden poikien riski kuolla nuorena ei vaikuttanut suurentuneen. Tyttöjen kohdalla asia on monimutkaisempi. Päihdehoidossa olleille perheille on usein kasaantunut monenlaisia vaikeuksia ja lapsen kasvuympäristö on haastava. Perheet ovat kuitenkin hakeutuneet saamaan hoitoa ja lapsilla on kontakti

vanhempiinsa. Rekisteritutkimuksesta valmisteilla olevan artikkelin mukaan päihdehoidossa mukana olleilla lapsilla esiintyi useita syrjäytymiseen liittyviä riskitekijöitä.

Päihdehoitoon alaikäisenä hakeutuneilla tai ohjatuilla oli rekistereihin kertynyt merkintöjä muiden muassa mielenterveysongelmista ja rikollisuudesta, kuten olemme kirjoittaneet Tiimissä 3/2014 RIPE-rekisteritutkimusaineiston tuloksista. Riski syrjäytyä yhteiskunnasta on suuri.

Perheitä tulisi auttaa mahdollisimman varhain

Perheitä pitäisi pyrkiä tukemaan ja auttamaan monipuolisesti mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Riski ennenaikaiseen kuolemaan on jo kasvanut moninkertaiseksi, kun nuorella on päihdeongelmia tai kun päädytään koulukotiin sijoittamiseen. Apua pitäisi olla riittävästi saatavissa viimeistään silloin, kun ongelmia on tunnistettu ja apua haettu. Hoidossa on tärkeä ottaa huomioon kaikki perheenjäsenet. Ongelmien siirtymistä sukupolvelta toiselle tulee erilaisin keinoin pyrkiä vähentämään.

Tutkimustulosten perusteella vaikuttaa siltä, että lapset, nuoret ja perheet, jotka ovat olleet ongelmien takia hoidossa, eivät ole saaneet riittävästi apua. Yksittäistä ratkaisuehdotusta näihin moninaiisiin tarpeisiin ei kuitenkaan ole. Koulukotiin sijoitettujen nuorten kohdalla Manninen ym. painottivat pohdinnassaan hyvän jälkihoidon merkitystä. Myös päihdeongelmia kohdanneissa perheissä nuoret saattaisivat hyötyä pitkäaikaisesta tuesta varhaisaikaisuudessa.

LÄHTEET:

Marko Manninen, Maiju Pankakoski, Mika Gissler & Jaana Suvisaari: Adolescents in a residential school for behavior disorders have an elevated mortality risk in young adulthood. *Child & Adolescent Psychiatry & Mental Health* 9/2015.

Sari Hakala, Teemu Kaskela & Tuuli Pitkänen: Huono-osaisuus seuraa monia nuorena päihdehoidossa olleita. *Tiimi* 3/2014.

Tilastokeskus: <http://www.stat.fi/til/kuol/>

FT Tuuli Pitkänen on toimivapaalla A-klinikkasäätiöstä ja vieraillee apurahatutkijana Newcastle'n yliopistossa Englannissa.